

ס' קפה

סעיף א'

גמרא – "תנו רבנן: החמרים ופועלים הבאים מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה, ובאים ושוהים עמהן, בין ישנות ובין ערות. בד"א: שהניחן בחזקת טהרה, אבל הניחן בחזקת טומאה לעולם היא טמאה, עד שתאמר לו טהורה אני". (נדה יב).
טור – מה שכתוב שאומרת טהורה אני, מדובר שאומרת לו שטבלה.
גית יוסף – ודאי שמדובר שעברו ימים שתוכל לספור ולמנות, כי אחרת מה יעזור שתגיד לו שטבלה, הרי היא היתה בחזקת טמאה קודם.

יסוד הנאמנות של האשה לומר שהיא טהורה

גמרא – "ומשמשתו נדה (אחת מאלו שעוברות על דת משה שמוציא בלא כתובה): היכי דמי? אי דידע, נפרוש! ואי דלא ידע, נסמוך עליה, דאמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה, שנאמר 'וספרה לה' – לעצמה"? לא צריכא, דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם, ואזל שייילה ואשתכח שיקרא...". (כתובות עב).
רא"ש – אפילו אם מצא בגדיה מלוכלכים מדם, נאמנת לומר שעברה בשוק של טבחים או שהתעסקה בדם צפור.

מחנה – פסק כגמרא שאשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבוא עליה עד שתאמר לו שטבלה.

חוות דעת – אפילו אם שכבה אצלו אסורה עד שתאמר בפרוש שטבלה.

לחם נשמה – דחה את דברי החוות דעת, שרק כשאמרה שהיא טמאה וחזרה בה או שבעלה בא מן הדרך וחושש שמא ראתה אז צריכה לומר בפרוש שהיא טהורה, אבל אם בעלה בעיר ויודע מתי זמן טבילתה וכ"ש כשיודע שהכינה עצמה לטבילה ויכלה לטבול והיא ערה ושוכבת אצלו אינה צריכה לומר שטבלה וסומכים שטבלה.

המ"א – כרא"ש וכבית יוסף, שמאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת, אפילו רואה בגדיה מלוכלכים בדם שנאמנת לומר שעברה בשוק של טבחים או התעסקה בציפור וכד'.

ט"ז – הקשה, מה החידוש בדינו של הרמ"א, הרי ברור שאם לא עברו הימים א"א שטבלה באותו זמן ואינה נאמנת! וכתב שהחידוש כאן הוא כאשר מסופק לו אם עברו הימים או לא ואפשר שטבלה או לא, ובוה נאמנת לומר שטבלה. **וכן הסכים הש"ך**.

סעיף ב'

גמרא – "...ואיבעית אימא: כדרב יהודה, דאמר רב יהודה: הוחזקה נדה בשכנותיה, בעלה לוקה עליה משום נדה". (כתובות עב).

הש"י – כגון שלבשה בגדי נידות, אבל לבעלה אמרה שהיא טהורה.

מחנה – כגמרא, שאם הוחזקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, חשובה כודאי טמאה. ולא מועיל שתתן אמתלא למה לבשה בגדים אלו ולומר שהיא טהורה כדלקמן בסעי' ג'.

סעיף ג'

גמרא – "בעא מיניה שמואל מרב: אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני, מהו? אמר ליה: אף בזו, אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. תנא מיניה ארבעים זימנין (רב לשמואל), ואפ"ה לא עבד שמואל עובדה בנפשא (ואע"פ שאשתו נתנה לו אמתלא, פרש ממנה עד שטבלה)". (כתובות כב-כג):
ה"ג, השב"א, רמב"ם – הלכה כרב. ושמואל רצה רק להחמיר על עצמו, ואפשר שאם היו שואלים אותו היה פוסק ג"כ להתיר כמו רב. ואפילו אם נאמר ששמואל חולק על רב, הלכה כרב באיסורים, ומי שרוצה ממדת חסידות להחמיר על עצמו, יחמיר ואין זו חסידות של שטות.

על איזו אמתלא נאמנת?

הרשב"א – שלא היה בה כת.

המב"ם – שהיו אחותו ואמו עמו בחצר ולא רצתה שיראו אותם, ולכן אמרה שטמאה.

ספר התרומה, מהר"ג – אומרת שסבורה היתה שהיא נדה, אבל עכשיו בדקה ומצאה מחמת מכה או חבורה בא הדם או שהיא חולה היתה ולא יכלה לסבול תשמיש, נאמנת ומותרת מיד.

מהר"י ווי"ל – אם היה רבה עם בעלה, ואומרת שאמרה זאת מחמת הריב שלהם נאמנת. וכן אם באה לשכב אצלו, ודאי נאמנת שהיא טהורה, ולא צריך לשאול אפילו.

הדין כשהוחזקה נדה בפני שכנותיה ואומרת אח"כ שהיא טהורה ונותנת אמתלא

המב"ם, רמב"ן, השב"א, ר"ן – אם הוחזקה נדה בשכנותיה, אז אע"פ שאומרת שלבשה בגדי נידותה כדי שבעלה לא יטריד אותה, אינה נאמנת. וראייתו מהגמרא לעיל (בסעי' ב'), שאם הוחזקה נדה בעלה לוקה עליה, ולא נכתב בגמרא חילוק לגבי אמתלא.

טור – חלק וכתב שנאמנת, שהרי אם כשאומרת מפורשות שהיא טמאה, נאמנת לחזור בה כשנתנה אמתלא, כ"ש כשרק חברותיה רואות אותה, אך לא אומרת כך בפרוש!

הרשב"א תרץ קושיה זו, וכתב שכשאמרה שטמאה זה משום בושט או אונס, אבל אם כבר עושה מעשה ולובשת בגדי נידות, כנראה שזה לא משום בושט או אונס, אלא שהיא ממש טמאה וזו הוכחה חזקה יותר, ולכן אם חוזרת בה, היא מכחישה דבריה ואינה נאמנת.

הט"ז תרץ בשם מהר"ל מפראג, שכשהחזיקה עצמה כנדה בפני כולם אינה נאמנת כי לא כולם ידעו מהאמתלא אח"כ, אבל כשאומרת לבעלה טמאה אני, אפשר שסומכת שאח"כ תגיד לו את האמתלא.

מחנה

- פסק כגמרא שאם אמרה לבעלה טמאה אני ואח"כ אמרה שטהורה (וזה שאמרה שטמאה קודם זה בדרך שחוק והיתול) אינה נאמנת (אם זה היה לאחר כדי דיבור). ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאמרה זאת משום שאין לה כח לסבול תשמיש או טענה אחרת, נאמנת.
- המ"א** – כראשונים, שמי שרוצה להחמיר על עצמו ולא לסמוך על אמתלא, מדת חסידות היא. וכרבנו ירוחם, שמן הדין נאמנת אפילו בשתקה אח"כ ובאה ושוכבת אצלו ויודע שמה שאמרה שטמאה זה בגלל שהם רבו, נאמנת.
- מעדני מלה ב"ח** – כתבו שמה שהתיר רבנו ירוחם זה רק כשאמרה לו בהתחלה שהיא מרגישה אבל לא כשאמרה לו בפרוש שהיא טמאה.
- ש"ך** – כתב שמ"מ הבעל חייב לשאול אותה מה פתאום היא באה אצלו, הרי היא אמרה לו טמאה אני, וצריך שתוציא את האמתלא מפיה. ופרש שהרמ"א והב"ח לא חולקים, כי הרמ"א מודה שודאי שצריך לברר כל כמה שהוא יכול, וחדש רק שלא נחשוב ששכיבה היא שום דבר, אלא שאם אמרה קודם טמאה אני צריכה לומר את האמתלא מפורשות.
- בית שמואל, דגול מרובה** – אם שלושים ימים ברציפות אמרה שהיא טמאה לא מועילה אמתלא יותר.
- כרמב"ן ורשב"א ור"ן, שאם ראוה לובשת בגדים מיוחדים לימי נדותה ואח"כ אמרה שטהורה ונתנה אמתלא, לא נאמנת.
- ט"ז** – **הסיק מתרוצו של מהר"ל מפראג**, שאפילו אם אמרה טמאה אני יש חילוק, שאם אמרה בפני רבים שהיא טמאה לא מהני אמתלא, ולכן מדובר רק כשאומרת לבעלה בלבד, שרק אז יכולה להביא אמתלא.
- המ"א בתשובה** – אשה שילדה ג"פ בחודש השמיני וחששה שמשום עין הרע זה קורה לה ורצתה להסתיר את עיבורה מבני ביתה ושכנותיה והסכים בעלה שתאמר שהיא טמאה בתחילת עיבורה כדי שתסתיר זאת, מותר לבעלה לבוא עליה בסתר. ואע"פ שאם היא פרסמה שהיא טמאה כתב הרמב"ן שלא מהני אמתלא, כאן שאי אפשר היה בשום דרך אחרת, **נאמנת אפילו אם בעלה לא ידע מענין זה ואפילו הרמב"ן מודה בזה. וכ"פ הב"ח והש"ך.**
- ט"ז** – **חלק על מסקנת הש"ך**, שכאן הדין שונה כי כאן ביטלה את ההוכחה שהמעשה מעיד על טומאתה. ואין חילוק בזה בין אם גלתה הדבר לעד אחד או הרבה, כיון שבעלה יודע מזה לא אסרה תורה עליו כלל. **אבל אם הוא לא יודע יש לאסור כמו דינו של הרמב"ן.**

הדין אם כשאמרה שהיא טהורה ע"פ חכם והלך ושאל לחכם ואמר שטמאה, אם הוא נאמן

גמרא – "ומשמשתו נדה (אחת מאלו שעוברות על דת משה שמוציא בלא כתובה): היכי דמי? אי ידע, נפרוש! ואי דלא ידע, נסמוך עלה, דאמר שמואל מניין לנדה שסופרת לעצמה, שנאמר 'וספרה לה' – לעצמה?" לא צריכא, דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם, ואזל שייליה ואשתכח שיקרא..." (כתובות עב).

ה"ו ורבנן ירוחם בשם רמב"ן – החכם נאמן, ותצא בלא כתובה.

השב"א – אם בא עד ואמר נגד החכם, שהיתה עמו במקום פלוני, אע"פ שהחכם נאמן לענין שהיא טמאה, אינו נאמן כדי להפסידה כתובתה.

המ"א – כרמב"ן והר"ן, שאם אמרה שטהורה היא וחכם טיהר אותה, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן והיא טמאה. **והסביר הש"ך**, שדין זה כמו כל עד מפי עד, שאם הראשון כפר, אין השני האומר משמו נאמן.

ט"ז – **רק החכם עצמו נאמן כיון שהיא סומכת עליו והוא אומר ששיקרה**, אבל אם הוא אינו לפנינו ועד אחד מעיד שהחכם אסר לה, אינו נאמן, ואינו נאמן עד אחד להכחיש אותה, כיון שנאמנת מהתורה על נדתה והיא כשני עדים. וגם החכם שנאמן לאסור אותה על בעלה, נאמן רק בזה אבל לא להפסידה כתובתה כמו כל עד אחד שלא נאמן להפסיד ממון (ומפסידה כתובתה רק כששני עדים מעידים ששקרה).

סעיף ד'

גמרא – "ואיזו היא מצות עשה שבנדה שחייב עליה? היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופרש מיד, חייב (כרת), מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו... היכי עביד? אמר רב הונא משמיה דרבא: נועץ עשר צפרניו בקרקע עד שימות, וטוביה (ואשריו)". (שבועות יז: -יח).

המב"ס – נועץ צפרני רגליו בקרקע, ושוהה ומזדעזע ממש ומפנה לבו בפחד ורתת גדול עד שימות אבר ואח"כ נשטמ ממנה.

מרדכי סמ"ג – יזדעזע, הכונה שימלא פחד ורתת מאימת הקב"ה על העבירה שבאה לידו. ואין הכונה שיזדעזע ממש, כי אם יזדעזע ממש הרי הוא דש וגומר הביאה באבר חי, אלא ישהה מלדוש.

מחנה – כמשנה וכגמרא, שאם היה משמש עם הטהורה ואמרה לו שנטמאתי ופרש מיד חייב כרת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. ולכן נועץ צפרני רגליו בארץ ושוהה בלא דישה עד שימות האבר ופורש באבר מת. וכתב הרמ"א את דברי הסמ"ג, שימלא פחד ורתת על העברה שבאה לידו.

חנות דעת – דוקא כשמוצאת דם באמצע התשמיש, אבל אם אמרה רק שמרגישה אינו צריך לפרוש באבר מת, כי אולי זו הרגשת שמש, אח"כ אמרה בפרוש שמרגישה שזה דם.

המ"א

1. אם פרש ממנה בקישוי בשוגג שלא ידע שאסור יתענה מ' יום (שני וחמישי ושני וכו') ובליל התענית אסור בבשר ויין. ואם לא יוכל להתענות יפדה בצדקה כל יום שלא יתענה כפי ערך הממון שיש לו. וכל המרבה בתשובה הרי זה משובח וזכות היא לו.
2. האשה אינה צריכה כפרה.
יש לתמוה על הרמ"א, הרי מדובר בהמשך ששימשה שלא בשעת וסתה, משמע שכאן שימשה בשעת וסתה, וזו עברה כי הבעל חייב לפרוש ומדוע לא צריכה כפרה?
פת"ש בשם הנודע ביהודה – אכן אשה שיש לה וסת קבוע ושימשו בשעת הוסת ובעונה הסמוכה ומצאה על עד שלו, צריכים כפרה אפילו בדקה לפני התשמיש. הרמ"א מדבר כאן באשה שאין לה וסת קבוע ובדקה קודם תשמיש ואחר שאמרה לבעלה שנטמאה פרש ממנה בקישוי בעל כרחא, ואז היא אנוסה, כי התכוונה שימתין עד שימות האבר והוא צריך כפרה (אמנם אם אמרה פרוש ממני, אז גם היא רצונה בפרישה והרצון וההנאה נחשבים לה גם למעשה). ואילו בהמשך מדובר באשה שיש לה וסת ושימשה לא בשעת הוסת.
ארוה השולחן (סע' לא) – מדובר באשה שיש לה וסת קבוע ושימשה שלא בשעת וסתה, ובהמשך מדובר שנמצא הדם אחר התשמיש וכאן מדובר שנמצא הדם ממש בזמן התשמיש.

אשה ששימשה שלא בשעת וסתה ולמחר ראתה דם והבינה כשימשה כשהיא טמאה, האם צריכה כפרה?

- מרדכי ורא"ש בשם מהר"ם מרוטנבורג** – אשה ששימשה שלא בשעת הוסת, ולמחרת ראתה דם על הסדין, אונס הוא ורחמנא פטריה, שלאחר תשמישה ראתה. ועוד, שהרי אשה שיש לה וסת קבוע פטורה מבדיקה כל זמן שלא עוסקת בטהרות שלא יהא לבו נוקפו, ולכן לא מצריכים אותם כפרה.
- המב"ם** – גם הסכים שהדבר נחשב כאונס ופטור מכפרה, אבל נראה שזה רק כשבדקה קודם, אבל אם לא בדקה קודם תשמיש לא נחשב הדבר כאונס, כי לפי שיטתו אם אין לה וסת קבוע, אסורה לשמש עד שתבדוק (עיין בס' קפו), ואפילו יש לה וסת קבוע, דרך הצנועות לבדוק גם כן לפני כמו שיתבאר בס' קפו, ולכן כל שלא בדקה קודם, אין זה כאונס ולכן חייבים כפרה.
- המ"א** – כמרדכי ומהר"ם, שאם שימשה כשהיא שלא בשעת וסתה כשהיא טהורה ולמחרת מצאה דם אפילו על עד שלו נקרא אונס אפילו לא בדקה תחילה ואינם צריכים כפרה לא הוא ולא היא.